

Folkeuniversitetet

Foto: Folkeuniversitetet

RAPPORT OM FOLKEUNIVERSITETETS STRUKTUR

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse.....	2
Indledning.....	3
Arbejdsgruppen opgaver og sammensætning	5
Resumé af anbefalinger.....	6
Principper for en ny struktur	7
1. Komiteerne	7
2. Afdelingerne	8
3. Afdelingernes tilknytning til universiteterne.....	8
4. Fælles systemer, markedsføring m.v.....	9
5. Tværgående samarbejde	9
Principper for fordeling af tilskud.....	10
Bilag 1: Kommissorium for arbejdsgruppen	13
Bilag 2: Regulering af selvejende institutioner omfattet af driftstilskudsloven	15

Indledning

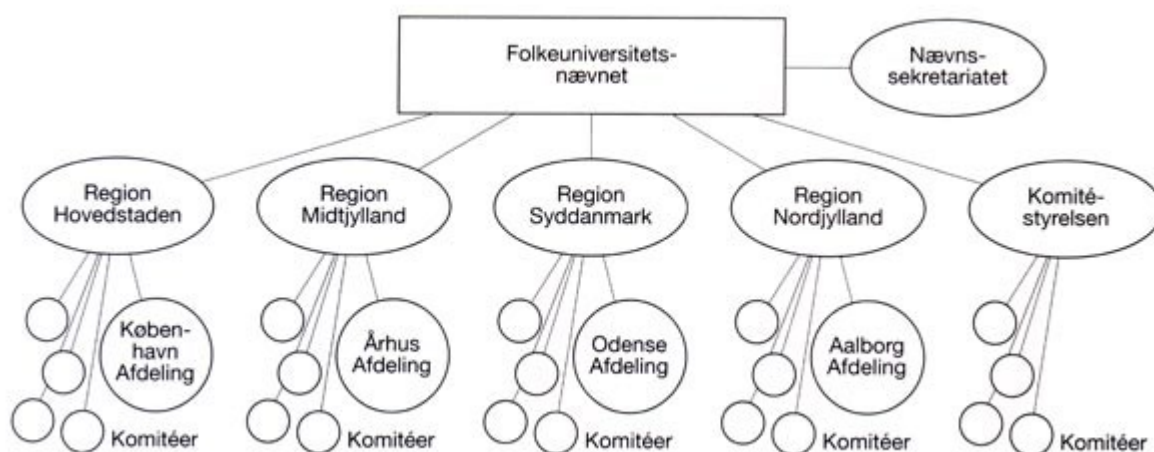
Formålet med Folkeuniversitetets virksomhed er i henhold til folkeoplysningsloven¹ ”gennem folkeoplysende undervisnings- og foredragsvirksomhed at udbrede kendskabet til forskningens metoder og resultatet samt fremme demokratiforståelse og aktivt medborgerskab.”

Folkeuniversitetet blev etableret i Danmark i 1898 med inspiration fra England, hvor de såkaldte University Extension tilbød forelæsninger om forskningens metoder og resultatet til den brede befolkning uden for den akademiske verden. I 1969 blev Folkeuniversitetet en del af den første danske fritidslov, og samtidig blev der afsat en årlig bevilling på finansloven til Folkeuniversitetets virksomhed.

Der har igennem årene været tilbagevendende diskussioner i Folkeuniversitetet om, hvordan man skaber den bedst mulige organisering, som både kan rumme universitetsverdenen i de store byer, og det frivillige arbejde rundt om i landet.

Folkeuniversitetet er i dag organiseret med en ledelse bestående af et Folkeuniversitetsnævn, som er ansvarlig for den samlede virksomhed. Herunder er der en Komitestyrelse samt fire regionsstyrelser, der formelt leder universitetsafdelingerne i region Hovedstaden, Midtjylland, Nordjylland og Syddanmark. Universitetsafdelingerne har derudover deres egne selvstændige afdelingsstyrelser. Dertil kommer en række frivillige lokale komiteer, der selv vælger, om de vil være tilknyttet de fire regionale enheder eller Komitestyrelsen, som er en enhed kun for komiteer. Der er pt. 84 komiteer fordelt i hele landet.

Figur 1: Folkeuniversitetets nuværende organisering.

Folkeuniversitetet har i 2015 været genstand for kritik fra Rigsrevisionen, som ledte til, at Kulturministeriet i 2016 har ført et skærpet tilsyn med Folkeuniversitetet. I forlængelse af Rigsrevisionens undersøgelse blev der iværksat en analyse af Folkeuniversitetets administrationsomkostninger, som blev gennemført af konsulentfirmaet Deloitte. Endvidere har Vifo² (Videncenter for folkeoplysning) gennemført en omfattende analyse af Folkeuniversitetet på eget initiativ.

¹ Folkeoplysningsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 854 af 11. juli 2011.

² Rapport "Folkeuniversitetet – én organisation, mange virkeligheder", november 2015.

Rigsrevisionen kritiserer bl.a., at Folkeuniversitetet har en meget kompleks organisationsmodel med mange afdelinger og ingen egentlig fælles ledelse, samt at nævnssekretariatet har beføjelse og kompetence til at træffe beslutninger i forhold til afdelingerne, men afdelingerne reelt ikke behøver at følge beslutningerne.

Vifo har i deres undersøgelse peget på en række udfordringer ved den nuværende struktur og på nogle centrale dilemmaer i relation til Folkeuniversitetet.

Vifos analyse af Folkeuniversitetets struktur viser et gennemgående billede af en svag ledelse, hvor den administrative og kontrollerende rolle fylder mere end den strategiske/politiske. Vifo påpeger også, at nævnet mangler gennemslagskraft over for afdelingerne og i stedet bliver forum for interessekonflikter mellem afdelingerne i universitetsbyerne fremfor at være koordinerende.

Analysen peger derudover på, at regionsstyrelserne i praksis ikke har stor indflydelse, men at det er afdelingsstyrelserne, der træffer de afgørende beslutninger. Afdelingerne er meget uensartede bl.a. i forhold til antallet af ansatte og prioriteringen af traditionelle henholdsvis nye aktivitetstyper. Afdelingerne fremstår som autonome enheder med begrænset samarbejde på tværs og indbyrdes konkurrence på grund af satellitafdelinger.

Analysen peger endvidere på, at Komitestyrelsen er en væsentlig del af Folkeuniversitetets kulturarv ved at insistere på det lokale engagement, men enheden er sårbar på grund af den begrænsede størrelse.

I analysen fremhæves det, at komiteerne bidrager til at gøre Folkeuniversitetet landsdækkende uden for de store byer, og de er præget af stort frivilligt engagement og stærke relationer til deres lokalsamfund, men de er udfordret i forhold til at tiltrække nye kræfter. Analysen viser desuden, at komiteerne er tilfredse med de enheder, som de er knyttet til.

På baggrund af udfordringerne med Folkeuniversitetets meget komplekse struktur, besluttede kulturministeren i foråret 2017 at nedsætte en arbejdsgruppe, som skal komme med forslag til en mere decentral organisering af Folkeuniversitetet (se bilag 1). Formålet er at understøtte folkeuniversitetsvirksomheden bedst muligt, sådan at denne virksomhed fortsat udbredes bredt i befolkningen og fortsat udbydes i hele landet. Endvidere skal organiseringen og styringen af Folkeuniversitetet tilrettelægges så ubureaukratisk som muligt. Det er forudsat, at Folkeuniversitetets afdelinger og Komitestyrelse ikke længere skal referere til et Folkeuniversitetsnævn eller andre overordnede organer, men i stedet fungere som selvstændige selvejende institutioner.

Den nærmere beskrivelse og gennemførelse af en sådan model rejser en række spørgsmål om, hvordan man, uden et folkeuniversitetsnævn, bedst varetager hensynene til Folkeuniversitetets opgaver, formål, brugere og medvirkende.

Det følger af omlægningen, at den bevillings- og styringsmæssige regulering af Folkeuniversitetets enheder fremover vil ske i overensstemmelse med driftstilskudsloven og tilhørende bekendtgørelse³, der gælder for selvejende institutioner på Kulturministeriets område (se i øvrigt bilag 2).

³ Driftstilskudsloven; lov nr. 1531 af 21. december 2010 om økonomiske og administrative forhold for modtagere af driftstilskud fra Kulturministeriet.

Driftstilskudsbekendtgørelsen; bkg. nr. 1701 af 21. december 2010 om økonomiske og administrative forhold for modtagere af driftstilskud fra Kulturministeriet.

Arbejdsgruppen opgaver og sammensætning

Det fremgår af kommissoriet for arbejdsgruppen vedr. Folkeuniversitetets struktur, at arbejdsgruppen har til opgave at tilvejebringe en beskrivelse af en ny decentral organisatorisk model for folkeuniversitetsvirksomheden, som sikrer hensigtsmæssige rammer for varetagelse af den folkeoplysende forskningsformidling, jf. Folkeuniversitetets formål (*se bilag 1*). Anbefalingen skal rettes til kulturministeren.

Det fremgår endvidere af kommissoriet, at følgende overvejelser bør indgå i arbejdsgruppens beskrivelse af en decentral model:

- Balancen mellem afdelingerne i universitetsbyerne og den frivillige folkeuniversitetsvirksomhed,
- Diversitet i udbuddet (jf. folkeoplysningens princip om egen initiativret).
- Organisering af en effektiv administration med rimelige administrationsomkostninger, ensartede systemer og kontoplaner mv., så det lever op til de formelle krav.
- Afdelingernes forhold til værtsuniversiteterne.
- Koordinering på tværs af Folkeuniversitetets enheder.
- Model for fordeling af bevillinger.

En ændret struktur/organisering skal opfylde Kulturministeriets styringsmæssige krav, og der skal være en klar styringsrelation, som er afpasset en selvejende institution med et statstilskud af Folkeuniversitetets størrelsesorden og organisation.

Kulturministeriet er opdragsgiver for arbejdsgruppen og formand for arbejdsgruppen, som derudover består af centrale interessenter på området.

Arbejdsgruppen består af følgende medlemmer:

Afdelingschef Steen Kyed (formand), Kulturministeriet
Rektor Bente Hagelund, Folkeuniversitetet i København
Rektor Sten Tiedemann, Folkeuniversitetet i Aarhus
Sekretariatsleder Kristian Møller Andersen, Folkeuniversitetet i Aalborg
Sekretariatsleder Annette Hansen, Folkeuniversitetet i Odense
Sekretariatsleder Carina Hellerup Vestergaard, Folkeuniversitetets Komitestyrelse
Formand Troels Borring, Folkeuniversitetsnævnet
Rektor Søren Eigaard, Folkeuniversitetsnævnet
Komiterepræsentant Lars Ebbensgaard, Folkeuniversitetsnævnet
Afdelingsrepræsentant Kristjar Skajaa, Folkeuniversitetsnævnet
Sekretariatsleder Trine Bendix Knudsen, Dansk Folkeoplysnings Samråd
Kontorchef Per Nylykke, Kulturministeriet
Vicedirektør Morten Lautrup-Larsen, Slots- og Kulturstyrelsen
Enhedschef Tine Vind, Slots- og Kulturstyrelsen

Sekretariatet varetages af Kulturministeriet og Slots- og Kulturstyrelsen (Merete Grane Larsen, Anne Mette Risager og Jan B. Jans).

Resumé af anbefalinger

Overordnede principper for en ny struktur:

Arbejdsgruppen anbefaler en decentral struktur uden Folkeuniversitetsnævnet og regionsstyrelser og anbefaler desuden, at der ikke sker en begrænsning af det geografiske råderum for de enkelte enheder.

Et mindretal, Bente Hagelund, anbefaler at begrænse det geografiske råderum for afdelingerne, således at de alene kan udbyde undervisning i deres egen region.

Komiteerne:

Arbejdsgruppen anbefaler, at komiteerne fortsat er tilknyttet en overordnet enhed, som kan bistå dem med administrativ hjælp m.v. Arbejdsgruppen anbefaler endvidere, at der også fremadrettet skal være valgfrihed for komiteerne i forhold til, hvilken enhed de vil være tilknyttet. Desuden anbefaler arbejdsgruppen, at komiteernes mulighed for at vælge et ændret tilhørsforhold begrænses til hvert 3. år.

Et mindretal, Lars Ebbensgaard, Carina Hellerup Vestergaard og Bente Hagelund, anbefaler, at alle komiteerne samles i en enhed.

Afdelingerne:

Arbejdsgruppen anbefaler, at de fire nuværende afdelinger videreføres.

Afdelingernes tilknytning til universiteterne:

Arbejdsgruppen anbefaler, at der ikke ændres i reglerne om afdelingernes tilknytning til universiteterne.

Fælles systemer, markedsføring m.v.:

Arbejdsgruppen anbefaler, at der ikke laves regulering vedr. fælles systemer, markedsføring med videre, men at Folkeuniversitetets enheder frivilligt kan samarbejde om fælles løsninger.

Tværgående samarbejde:

Arbejdsgruppen anbefaler, at der ikke laves regler om et forpligtende samarbejde på tværs af Folkeuniversitetets virksomheden, men fremhæver, at et frivilligt samarbejde på tværs af enhederne kan være vigtigt og må vokse op på frivillig basis.

Principper for fordeling af tilskud:

Arbejdsgruppen anbefaler en model, der tilgodeser enhedernes mulighed for at styrke udviklingsarbejdet for komiteerne ved forlods at give de enkelte enheder et fast beløb pr. komite, de har tilknyttet. Herefter fordeles restbeløbet efter en fordelingsnøgle, som afspejler et gennemsnit af tilskuddene til enhederne i perioden 2014 – 2016.

Et mindretal, Bente Hagelund, er kritisk over for flertallets forslag til en fremtidig fordelingsmodel, der bygger på det gamle system, hvor over 30 % af de statslige tilskud blev brugt på rejser. Hun tager afstand fra, at dette system skal kunne fortsætte uændret, og hun anbefaler, at man fremover fordeler statstilskuddet efter undervisningsaktivitet.

Principper for en ny struktur

Folkeuniversitetets nuværende struktur er forholdsvis kompleks og består af mange lag, jf. fig. 1. I folkeoplysningsloven og folkeuniversitetsbekendtgørelsen⁴ er i dag fastsat en struktur bestående af et overordnet folkeuniversitetsnævn, regionsstyrelser med afdelinger og en komitestyrelse samt et antal lokale komiteer og en beskrivelse af de enkelte enheders beføjelser og ansvarsområde. Det er arbejdsgruppens opdrag at drøfte en ny decentral struktur, som efterfølgende implementeres i regelsættet på området.

I arbejdsgruppen er der opbakning til en decentral struktur uden Folkeuniversitetsnævnet og regionsstyrelser. Arbejdsgruppen har identificeret fem temaer, som har særlig betydning for den fremtidige organisering af Folkeuniversitetets virksomhed:

1. Komiteerne
2. Afdelingerne
3. Afdelingernes tilknytning til universiteterne
4. Fælles systemer, markedsføring m.v.
5. Tværgående samarbejde

Arbejdsgruppen anbefaler, at der ikke sker en begrænsning af det geografiske råderum for de enkelte enheder. Der er i den forbindelse lagt vægt på, at det for den enkelte bruger/borger ikke er afgørende, hvem der udbyder, men hvad der udbydes og hvorhenne.

Et mindretal, Bente Hagelund, anbefaler at begrænse det geografiske råderum for enhederne, således at de alene kan udbyde undervisning i deres egen region. Mindretallet lægger vægt på, at en begrænsning i det geografiske råderum vil holde rejseomkostningerne nede, og at der på den måde sikres mere undervisning for samme budget.

1. Komiteerne

Der er pt. 84 komiteer fordelt over hele landet. Komiteerne varierer i størrelse og aktivitetsniveau. Komiteerne er enten knyttet til en afdeling eller til Komitestyrelsen.

Komiteerne, som hovedsaglig drives med frivillig lokal arbejdskraft, kan i dag vælge frit at være knyttet til en af de fire regionsstyrelser eller Komitestyrelsen. Hvert andet år har komiteerne mulighed for at vælge et nyt tilhørsforhold. I dag har alle enhederne i Folkeuniversitetet komiteer tilknyttet i varierende antal. Hovedparten af de eksisterende komiteer er tilknyttet henholdsvis Komitestyrelsen og region Syddanmark.

Komiteerne giver udtryk for, at de er et vigtigt bindeled mellem Folkeuniversitetet/universiteterne samt de regionale og lokale interessenter. Folkeuniversitetets afdelinger udtrykker, at de har gavn af komiteerne, både fordi samarbejdet giver gensidig inspiration, og fordi komiteerne bedre kan række ud til lokalsamfundene og fx distribuere programudbud og medvirke til at skabe god sammenhæng i et område som helhed.

Komitestyrelsen fremhævede, at de til forskel fra afdelingerne har administration og servicering af komiteerne som deres kerneopgave og primære formål. Komitestyrelsen inspirerer og rådgiver komiteerne omkring deres egen programlægning. Komitestyrelsen ser den nuværende opdeling af komiteevirksomheden som en hindring for sammenhæng i et område som helhed, da komiteer i samme område kan være tilknyttet forskellige administrative enheder.

⁴ Folkeoplysningsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 854 af 11. juli 2011 og bekendtgørelse om folkeuniversitetet nr. 907 af 13. november 2003.

Komiteer, der er tilknyttet Komitestyrelsen, giver endvidere udtryk for, at Komitestyrelsen, som er uafhængig af Folkeuniversitetets afdelinger, har en særlig indsigt og forståelse for de udfordringer, komiteerne har.

Arbejdsgruppen anbefaler, at komiteerne fortsat er tilknyttet en overordnet enhed, som kan bistå dem med administrativ hjælp m.v., fordi den frivillige del af Folkeuniversitetet i form af de lokale komiteer er en vigtig del af Folkeuniversitetet som institution og i arbejdet med at sikre folkeoplysning i alle dele af landet.

Arbejdsgruppen anbefaler endvidere, at der også fremadrettet skal være valgfrihed for komiteerne i forhold til, om de ønsker ophæng i Komitestyrelsen eller en afdeling, fordi den nuværende model kan imødekomme forskellige interesser hos komiteerne, ligesom komiteerne over en bred kam udtrykker tilfredshed med deres nuværende tilknytning til enten en afdeling eller Komitestyrelsen.

Arbejdsgruppen anbefaler desuden, at komiteernes mulighed for at vælge et ændret tilhørsforhold begrænses til hvert 3. år, jf. afsnit 5. Erfaringerne viser, at det kun er få komiteer, der vælger om.

Et mindretal, Lars Ebbensgaard, Carina Hellerup Vestergaard og Bente Hagelund, anbefaler, at alle komiteerne samles i en enhed. Lars Ebbensgaard og Carina Hellerup Vestergaard foreslår en enhed uden for universitetsbyerne, fordi de lokale komiteer har fælles udfordringer og er afhængige af støtte fra en samlet enhed fx Komitestyrelsen. Carina Hellerup Vestergaard finder, at en af fordelene for komiteerne ved en samlet enhed er, at bestyrelsen i enheden vil bestå af folk fra komiteerne selv til forskel fra i afdelingernes bestyrelse. Desuden har Bente Hagelund påpeget, at afdelingerne som konsekvens heraf vil få frigjort administrative ressourcer til at fokusere på deres kerneopgave – at formidle forskning og viden fra "deres" universitet fremfor også at servicere et antal komiteer.

2. Afdelingerne

Folkeuniversitetet har i dag fire afdelinger i universitetsbyerne Aalborg, Aarhus, København og Odense, som hver er tilknyttet en region. Herover er Folkeuniversitetsnævnet, der har det øverste faglige og økonomiske ansvar.

I den fremtidige model vil afdelingerne blive selvejende institutioner, og arbejdsgruppen anbefaler, at de fire nuværende afdelinger videreføres.

Af ressourcemæssige årsager finder arbejdsgruppen det ikke hensigtsmæssigt, at der kan oprettes yderligere afdelinger. De nuværende afdelinger samarbejder i forvejen med de andre danske universiteter: Copenhagen Business School (CBS), Roskilde Universitets Center (RUC), Danmarks Tekniske Universitet (DTU) og IT-Universitet i København (ITU).

Det har været overvejet, at de mindre enheder sammenlægges for at opretholde en nødvendig kritisk masse. Som eksempler på små enheder er nævnt Komitestyrelsen, Aalborg og Odense. Et konkret forslag har været at oprette en enhed i Aarhus, en i København samt en enhed for komiteerne. Endelig har det været overvejet at oprette to enheder, en for virksomhed i universitetsbyerne og en for de lokale komiteer.

3. Afdelingernes tilknytning til universiteterne

Afdelingerne har forskellig grad af tilknytning til værtsuniversiteterne, men generelt set er der meget stor tilfredshed med samarbejdet. Ingen af afdelingerne deler administration med universiteterne, men afdelingerne får stillet lokaler til rådighed, og derudover har flere afdelinger fælles it-systemer med universitetet, gratis betjente til rådighed o.a.

Endvidere er afdelingerne og universiteterne tæt forbundne, uden at det er formaliseret, men der er stor gensidig interesse for at samarbejde og en fælles afhængighed og markant ledelsesmæssig opbakning fra universiteterne til Folkeuniversitetets virksomhed, som er styrket siden universiteterne fik forskningsformidling tilføjet til deres formål.

Universiteterne er i dag forpligtet til at stille lokaler gratis til rådighed for Folkeuniversitetets virksomhed.

Arbejdsgruppen anbefaler, at der ikke ændres i reglerne om afdelingernes tilknytning til universiteterne.

4. Fælles systemer, markedsføring m.v.

Der er ikke regler om, at Folkeuniversitetet skal have fælles systemer, markedsføring eller andet på tværs af hele virksomheden. Der er ikke i regi af Folkeuniversitetsnævnet gennemført fælles løsninger, men der har i 2016 været en drøftelse, hvor nævnet har udtrykt ønske om en fælles administrativ platform.

Arbejdsgruppen anbefaler dog, at der heller ikke fremadrettet skal være regulering på dette område i en decentral model, men at Folkeuniversitetets enheder frivilligt kan samarbejde om fælles løsninger, hvor de finder behov for det.

5. Tværgående samarbejde

I Folkeuniversitetets nuværende struktur er Folkeuniversitetsnævnet den øverste myndighed, som varetager det tværgående samarbejde i Folkeuniversitetet. I en decentral model, hvor nævnet ikke længere eksisterer, rejser det derfor spørgsmål om, hvor vidt der er behov for tværgående samarbejde i Folkeuniversitetet, og om det i givet fald skal være frivilligt eller forpligtende, og hvilken form samarbejdet skal have.

I arbejdsgruppens overvejelser om et frivilligt samarbejde på tværs af enhederne er nævnt, at det er vigtigt, at enhederne i Folkeuniversitetet inspirerer hinanden, og at det fx kan ske ved et årligt landsmøde eller netværksmøde, hvor enhederne kan aftale fælles kampagner eller andet. En mulighed er også at oprette en interesseforening a la Højskoleforeningen og Efterskoleforeningen, hvor Folkeuniversitetens enhederne kan samarbejde om fælles initiativer, fremme fælles interesser, uagtet at enhederne også konkurrerer indbyrdes. Et andet forslag er en mere løs og uformel struktur, som oplysningsforbundene har i dag, hvor de samarbejder i relevante sager, men ikke har opbygget en formel foreningsstruktur.

Arbejdsgruppen anbefaler, at der ikke laves regler om et forpligtende samarbejde på tværs af Folkeuniversitetets virksomhed, men fremhæver, at et samarbejde på tværs af enhederne kan være vigtigt og må vokse op på frivillig basis.

Principper for fordeling af tilskud

Der er i arbejdsgruppen enighed om, at det er en målsætning for en fremtidig fordelingsmodel, at den skal være enkel at administrere. Der er enighed om, at hele tilskuddet fordeles en gang årligt af Slots- og Kulturstyrelsen til enhederne, således at der ikke skal ske efterreguleringer.

Fordelingen af Folkeuniversitets samlede statstilskud sker i dag via Folkeuniversitetsnævnet efter en fordelingsnøgle, der er baseret på en kombination af aktivitetsbestemte faktorer (dobbelttimer, honorar og rejseudgifter) og elementer af grundtilskud. Statstilskuddet fremgår af finansloven og udbetales som et driftstilskud (11,7 mio. kr. i 2017), og et administrationstilskud (2,6 mio. kr. i 2017). Nævnet afsætter forlods et mindre beløb til bl.a. dækning af ekstraordinære situationer (300.000 kr. i 2017), hvorefter nævnet fordeler driftstilskuddet til enhederne på baggrund af et gennemsnit af enhedernes forbrug af driftsmidler de seneste tre år. Der sker efterfølgende en efterregulering, når det endelige regnskabsresultat foreligger. Driftstilskuddet går til at dække honorarer til undervisning og rejseudgifter.

Tabel 1: Folkeuniversitets tilskud på finansloven fra 2014 til 2020⁵

Mio. kr.	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Samlet bevilling	14,8	14,5	14,4	14,3	14,0	13,7	13,4
Folkeuniversitetet, drift	12,1	11,9	11,8	11,7	11,5	11,2	11,0
Folkeuniversitetet, administration	2,7	2,6	2,6	2,6	2,5	2,5	2,4

Nævnet afsætter forlods en andel af administrationstilskuddet til nævnet og nævnssekretariatet (p.t. 425.000 kr.), hvorefter det resterende beløb på ca. 2,2 mio. kr. fordeles med 4 % i direkte administrationstilskud til komiteerne på baggrund af de sidste tre års aktiviteter, og et evt. restbeløb overgår til en konto for nye komiteer eller komiteer med særligt økonomisk behov. Herefter fordeles 48 % af restbeløbet som grundtilskud ligeligt mellem de fem enheder, og 48 % af restbeløbet fordeles mellem enhederne på baggrund af de seneste tre års aktivitet.

Tabel 2: Statstilskud i alt fordelt på de fem enheder i 2014-2016⁶:

Statstilskud i alt	Hovedstadsreg	Midtjysk	Nordjysk	Syddansk	Komitestyrelsen	I alt
2014	2.463.335	4.933.913	1.965.874	2.088.384	1.361.608	12.815.128
2015	2.180.733	4.882.464	2.061.539	1.834.879	1.286.063	12.247.693
2016	2.026.549	5.198.539	1.934.226	1.876.746	1.299.952	12.338.028

Arbejdsgruppen noterer sig, at en fremtidig struktur indebærer, at der ikke længere skal afsættes midler til Folkeuniversitetsnævnet, og at der derfor frigøres midler til fordeling blandt afdelingerne og Komitestyrelsen.

Arbejdsgruppen anbefaler en model, der tilgodeser enhedernes mulighed for at styrke udviklingsarbejdet for komiteerne ved forlods at give de enkelte enheder et fast beløb pr. komite, de har tilknyttet. Med et

⁵ Jf. finanslov 2017, § 21.51.05. Folkeuniversitetet (Reservationsbev.)

⁶ Tilskud til nævnet og uforbrugte midler mv. indgår ikke i disse tal, hvorfor summen er lavere end den samlede finanslovsbevilling.

tilskud på 10.000 kr. pr. komite, som er tilknyttet enheden, vil der med de 84 komiteer i dag forlods fordeles 840.000 kr., jf. tabel 3.

Midlerne fordeles med henblik på at styrke enhedernes arbejde for komiteerne og til dækning af omkostninger forbundet med at have komiteerne tilknyttet. Midlerne er således ikke øremærket til viderefordeling til komiteerne.

Tabel 3: Tilskud efter antal komiteer (kr.)

	I alt	Hovedstadsreg	Midtjysk	Nordjysk	Syddansk	Komitestyrelsen
Antal komiteer	84	4	11	11	25	33
Tilskud (takst: 10.000 kr.)	840.000	40.000	110.000	110.000	250.000	330.000

Herefter fordeles restbeløbet efter en fordelingsnøgle, som afspejler et gennemsnit af tilskuddene til enhederne i perioden 2014 – 2016, som fremgår af tabel 2, da det giver det mest dækkende billede af de forskellige typer af aktiviteter, aktivitetsniveauet og geografiske forhold, herunder transportudgifterne. Fordelingsnøglen fremgår af tabel 4⁷.

Tabel 4: Fremtidig fordelingsnøgle (%). Enhedernes andel af den samlede finanslovsbevilling.

Hovedstadsreg	Midtjysk	Nordjysk	Syddansk	Komitestyrelsen
17,84 %	40,15 %	15,94 %	15,51 %	10,55 %

Det giver således en samlet fordeling af statstilskuddet til enhederne, som fremgår af tabel 5.

Tabel 5: Statstilskud 2018-2020 fordelt efter antal komiteer samt fordelingsnøgle (mio.kr.)

FL bevillinger	I alt	Hovedstadsreg	Midtjysk	Nordjysk	Syddansk	Komitestyrelsen
2016		2.026.549	5.198.539	1.934.226	1.876.746	1.299.952
2018	14,0	2,4	5,4	2,2	2,3	1,7
2019	13,7	2,3	5,3	2,2	2,2	1,7
2020	13,4	2,3	5,2	2,1	2,1	1,7

Arbejdsgruppen foreslår endvidere, at fordelingen evalueres regelmæssigt, første gang i år 3 med henblik på, at der tages stilling til, om der er sket væsentlige ændringer i forhold til aktivitetsniveauet for perioden 2014 – 2016 eller i tilknytningen af antal komiteer, som skal have betydning fremadrettet.

Arbejdsgruppen har overvejet andre kriterier og incitamenter, der kan være styrende, samt hvor dynamisk modellen skal være (forholdet mellem grundbevilling og aktivitetsstyrede elementer), herunder har arbejdsgruppen overvejet en model, hvor der udelukkende fordeles efter fordelingsnøglen i tabel 4. Arbejdsgruppen konstaterer, at modeller baseret på fordelingsnøgler betyder, at de hidtil gældende tilskudsordninger til komiteer bortfalder, herunder startkapital til nye komiteer og administrationstilskud (frimærkepenge) til komiteer.

⁷ Der tages forbehold for evt. justeringer i fordelingsnøgler pba. af en kommende undersøgelse i efteråret 2017 af evt. uretmæssige rejseudgifter i perioden 2014-2016.

Herudover har arbejdsgruppen overvejet en model, der tager udgangspunkt i den eksisterende models måde at fordele statstilskuddet på. Det vil sige både med elementer af noget aktivitetsstyret på baggrund af dobbelttimer, honorar og rejseudgifter og elementer af grundbevilling. De midler, som hidtil er gået til nævnet, fordeles på samme måde som administrationstilskuddet fordeles i dag med 4 % til komiteerne og herefter 48 % som fordeles ligeligt mellem enhederne og 48 % efter et gennemsnit af de sidste tre års aktivitet. Arbejdsgruppen har desuden drøftet muligheden for, at rejsetilskuddet prioriteres til komitevirksomhed.

Et mindretal, Bente Hagelund, er kritisk over for flertallets forslag til en fremtidig fordelingsmodel, der bygger på det gamle system, hvor over 30 % af de statslige tilskud blev brugt på rejser. Hun tager afstand fra, at dette system skal kunne fortsætte uændret, og hun anbefaler, at man fremover fordeler statstilskuddet efter undervisningsaktivitet.

Kommissorium for arbejdsgruppen vedr. Folkeuniversitetets struktur

Baggrund

Formålet med Folkeuniversitetets virksomhed er iht. folkeoplysningsloven "*gennem folkeoplysende undervisnings- og foredragsvirksomhed at udbrede kendskabet til forskningens metoder og resultatet samt fremme demokratiforståelse og aktivt medborgerskab.*"

Folkeuniversitetet har i dag en meget kompleks struktur, som ikke er fulgt med den løbende udvikling og heller ikke nødvendigvis understøtter implementeringen af Folkeuniversitetets formål bedst mulig.

Kulturministeren har derfor besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe, som skal komme med forslag til en mere decentral organisering af Folkeuniversitetet, der indebærer, at folkeuniversitetets afdelinger og Komitestyrelse ikke længere skal referere til et folkeuniversitetsnævn eller andre overordnede organer, men i stedet fungere som selvstændige selvejende institutioner.

Formålet med at ændre strukturen skal være at understøtte folkeuniversitetets virksomhed bedst mulig, sådan at denne virksomhed fortsat udbredes til en så bred befolkningsgruppe som muligt og udbydes i hele landet. Endvidere skal det tilstræbes, at Folkeuniversitetets organisering og styringen heraf er så ubureaukratisk som mulig.

Den nærmere beskrivelse og gennemførelse af en sådan model rejser en række spørgsmål om hvordan man, uden et folkeuniversitetsnævn, bedst varetager hensynene til Folkeuniversitetets opgaver, formål, brugere og medvirkende.

Arbejdsgruppens opgave

Arbejdsgruppen har til opgave at tilvejebringe en beskrivelse af en ny decentral organisatorisk model for folkeuniversitetets virksomhed, som sikrer hensigtsmæssige rammer for varetagelse af den folkeoplysende forskningsformidling, jf. Folkeuniversitetets formål. Anbefalingen skal rettes til kulturministeren.

I arbejdsgruppens beskrivelse af en decentral model bør følgende overvejelser indgå:

- Balancen mellem afdelingerne i universitetsbyerne og den frivillige folkeuniversitetets virksomhed,
- Diversitet i udbuddet (jf. folkeoplysningens princip om egen initiativret).
- Organisering af en effektiv administration med rimelige administrationsomkostninger, ensartede systemer og kontoplaner mv., så det lever op til de formelle krav.
- Afdelingernes forhold til værtsuniversiteterne.
- Koordinering på tværs af Folkeuniversitetets enheder (forening, rektorkollegium el.lign.)
- Model for fordeling af bevillinger

En ændret struktur/organisering skal opfylde ministeriets styringsmæssige krav, og der skal være en klar styringsrelation, som er afpasset en selvejende institution med et statstilskud af folkeuniversitetets størrelsesorden og organisation.

Arbejdsgruppens sammensætning

Kulturministeriet er opdragsgiver for arbejdsgruppen og vil derfor være formand for arbejdsgruppen og sikre, at de øvrige væsentlige interessenter involveres i processen.

Arbejdsgruppens sammensætning:

- Afdelingschef Steen Kyed (formand), Kulturministeriet
- En administrativ leder/rector fra hver af de 4 afdelinger i universitetsbyerne samt Komitestyrelsen.
- 4 repræsentanter fra Folkeuniversitetsnævnet herunder formanden og rektor
- 1 repræsentant fra Dansk Folkeoplysnings Samråd
- Kontorchef Per Nylykke, Kulturministeriet
- Vicedirektør Morten Lautrup-Larsen, Slots- og Kulturstyrelsen
- Enhedschef Tine Vind, Slots- og Kulturstyrelsen

Sekretariatet varetages af Kulturministeriet og Slots- og Kulturstyrelsen ved Anne Mette Risager, Merete Grane Larsen og Jan B. Jans.

Proces

Der afholdes et opstartsmøde primo april vedr. kommissoriet og rammesætningen, herunder baggrunden for ønsket om en reorganisering. Det forventes, at arbejdsgruppen afholder 4-5 møder og afslutter arbejdet i løbet af maj måned. Kulturministeriet varetager den videre proces ift. udarbejdelse af lovforslag og forslag til ny bekendtgørelse.

Bilag 2: Regulering af selvejende institutioner omfattet af driftstilskudsloven

Regulering af selvejende institutioner omfattet af driftstilskudsloven

Selvejende institutioner, som modtager driftstilskud fra Kulturministeriet, er omfattet af driftstilskudsloven og tilhørende driftstilskudsbekendtgørelse (Lov hhv. Bekendtgørelse om økonomiske og administrative forhold for modtagere af driftstilskud fra Kulturministeriet, 2010). Regelsættet regulerer ministeriets tilsyn med tilskudsmodtagerne.

En selvejende institution skal ledes af en bestyrelse. De er organisatorisk placeret uden for det ministerielle hierarki, idet bestyrelsen er ansvarlig for institutionens virksomhed og opgavevaretagelse. Det ændrer ministeriets tilsyn ikke på.

Tilsynet har til formål at sikre, at institutionen skaber resultater i overensstemmelse med formål og mål i lovgivningen og aktuelle politiske målsætninger.

Driftstilskudsloven og -bekendtgørelsen indeholder krav til institutionens vedtægter, regnskab og ledelsesberetning. Kravene til regnskab og ledelsesberetning sigter på at disse skal dokumentere, at tilskuddet er anvendt til formålet, og at evt. særlige krav og mål er opfyldt. Det almindelige tilsyn består i at ministeriet kontrollerer, at kravene er opfyldt, og omfatter derfor:

- Godkendelse af vedtægter og eventuelle ændringer i vedtægterne
- Godkendelse af årligt budget
- Godkendelse af revideret årsregnskab med tilhørende ledelsesberetning
- Godkendelse af ekstraordinære dispositioner (hvis man modtager mere end 1 mio. kr. i tilskud i finansåret)
- Godkendelse af væsentlige budgetændringer i årets løb (hvis man modtager mere end 1 mio. kr. i tilskud i finansåret).
- Årligt møde med ministeriet om regnskab og ledelsesberetning (tilskud over 10 mio. kr.).

Tilsynet omfatter også målstyring, som tjener til at præcisere og klargøre, hvad der skal til for at formål og mål kan anses for opfyldte (tilskud over 1 mio. kr.). Efter dialog mellem ministeriet og institutionen opstilles et begrænset antal mere konkrete resultatmål for institutionens kerneopgaver. Institutionen afrapporterer årligt på målopfyldelsen i ledelsesberetningen.